

PODDUKLIANSKY KNIHOVNÍK

Ročník 4 číslo 4

2013

Časopis Poddukľianskej knižnice vo Svidníku

**PRÍJEMNÉ VIANOČNÉ SVIATKY A ÚSPEŠNÝ
NOVÝ ROK 2014 PRAJE**

**kolektív zamestnancov
PK vo Svidníku**

OBSAH

<i>Knižnica pre všetkých.....</i>	<i>1</i>
<i>Naše aktivity.....</i>	<i>1</i>
<i>Oddelenie ako ho (ne)poznáte.....</i>	<i>6</i>
<i>Regionálne osobnosti – Štefan Javorský.....</i>	<i>8</i>
<i>Z pera našich čitateľov.....</i>	<i>10</i>
<i>Drevená architektúra.....</i>	<i>10</i>
<i>Archiválie na výstave.....</i>	<i>12</i>
<i>Police plné kníh.....</i>	<i>13</i>
<i>Jazykové omyly.....</i>	<i>15</i>
<i>Viete, že...?.....</i>	<i>16</i>
<i>Zaujímavosti zo sveta kníh alebo iné kuriozity.....</i>	<i>17</i>
<i>Výrazy, ktoré prekľenuli tisícročia.....</i>	<i>18</i>
<i>Netradičné knižnice.....</i>	<i>19</i>
<i>Čas na zábavu.....</i>	<i>20</i>

Knižnica pre všetkých

Naše aktivity

Dr. Aladár Šaláta, významná osobnosť zdravotníctva v kraji pod Duklou, dňa **1. októbra 2013** navštívil Poddukliansku knižnicu, kde sa stretol so svojimi priaznivcami, aby im

predstavil svoju knihu **Príbehy spod Ondavskej vrchoviny**. Toto stretnutie sa uskutočnilo v popoludňajších hodinách, kde prítomných privítal riaditeľ knižnice Mgr. Kamil Beňko a potom sa slova ujal PhDr. Richard Pavlovič, PhD., riaditeľ Štátneho archívu v Prešove, pobočka Svidník a editor publikácie, ktorý predstavil nielen uvedenú knihu ale aj samotného autora a porozprával aj čo to o jednotlivých častiach knihy. Táto kniha pozostáva z troch častí, v ktorých autor spomína na svoje rodisko Dobrá nad Ondavou (táto obec v okrese

Vranov nad Topľou bola zatopená v súvislosti s výstavbou vodnej nádrže Veľká Domaša), na detstvo a študentské roky, spomína na Svidník a okolie, na nemocnicu, kde dlhé roky pôsobil ako primár detského oddelenia a na pôsobenie v Bardejovských kúpeľoch. Po krátkom predstavení knihy sa slova ujal samotný autor, ktorý veľmi pútavo a s humorom predstavil prítomným už spomínanú knihu. Diskusia, ktorá sa potom rozpútala, sa niesla v duchu vymieňania si zážitkov z prečítanej knihy a poďakovaní za lekársku starostlivosť, ktorú pán doktor poskytoval rodinám i blízkym za lekárskeho pôsobenia vo Svidníku. Beseda bola spestrená výstavkou, na ktorej boli vystavené ukážky z jeho spomienok a príbehov, ktoré boli uverejnené v regionálnych novinách Dukla, ale aj dokumenty týkajúce sa zdravotníctva v našom regióne a zakončená bola autogramiádou. Kniha *Príbehy spod Ondavskej vrchoviny*, ktorá ponúka nevšedné zážitky, čaká na svojich čitateľov v Podduklianskej knižnici.

Vzdelávanie je proces odovzdávania, ale predovšetkým prijímania znalostí, ktorého hlavným cieľom je zdieľanie kultúrnych hodnôt medzi generáciami. Tento proces sa začína

už od narodenia človeka a pokračuje v podstate celý život. Aj knižnica sa svojou nemalou mierou podieľa na tomto vzdelávaní a to rozšírenou formou odbornej výchovy používateľov knižnice – **informačnou výchovou**, ktorú v tomto štvrtroku zorganizovali pracovníčky oddelenia pre deti, pre žiakov 2., 3. a 4. ročníkov základných škôl v meste a ZŠ v Cernine. Prostredníctvom tejto výchovy už najmenšie deti sa oboznámili nielen s knižnicou, jej funkciou, ale aj so základnými vedomosťami

o zložení a funkcii kníh. Hlavným cieľom informačnej výchovy pre žiakov základných škôl

je naučiť ich orientovať sa v knižnici, v knižničných dokumentoch, používať on-line katalóg knižnice, vyhľadávať informácie nielen v knižničnom fonde ale aj v iných informačných zdrojoch, pretože v súčasnej informačnej spoločnosti je dôležité vedieť sa dobre orientovať v tomto neprebernom množstve informácií, ktoré na nás číhajú z každej strany. Žiaci základných škôl sa oboznámili aj s postupom výroby knihy, s údajmi, ktoré sa nachádzajú v knihe, s výpožičným poriadkom knižnice, dozvedeli sa o spôsobe vyhľadávania informácií a o využívaní všetkých dostupných služieb knižnice, o význame čítania, naučili sa viac o kľúčových slovách, medzinárodnom desatinnom triedení, čo sú to bibliografie, rešerše, oboznámili sa s hygienou starostlivosti o knihy, osvojili si pojmy z oblasti základných žánrov umeleckej literatúry pre deti a mnoho iných zaujímavostí zo sveta kníh a knižníc. Cieľom týchto informačných hodín v knižnici je systematické a organizované nadobúdanie znalostí, vedomostí i zručností pri práci s rôznymi dokumentmi a informačnými zdrojmi.

11. 10. 2013 – kvíz pre mladších žiakov Školského klubu pri ZŠ Ul. 8. mája pri príležitosti sviatku Dňa zvierat pod názvom **1000 otázok zo života zvierat**

17.10.2013 - pri príležitosti Dňa Prešovského samosprávneho kraja Podduklianska knižnica vo Svidníku v spolupráci s Krajským múzeom v Prešove sprístupnila v priestoroch Podduklianskej knižnice výstavu pod názvom **Ľudová architektúra východného Slovenska vo fotografii Jána Lazoríka**. Vystavené fotografie si záujemcovia mohli pozrieť do 15.11. 2013 v čítárni knižnice.

24.10.2013 – ako sa správať k starším ľuďom, ako si ich uctiť, vzdať im hold, to bolo hlavným poslaním podujatia pre starších

žiakov na Ul. Karpatskej, pri príležitosti októbra Mesiaca úcty k starším pod názvom **Slušnosť naša každodenná.**

7.11.2013 – čítanie rozprávok pre deti Materskej školy - **Rozprávkový poklad**

21.11.2013 – stretnutie seniorov v knižnici pri príležitosti októbra **Mesiaca úcty k starším.** Kytičkou uvítou z piesní, básní a hovoreného slova sme vyjadrili poďakovanie našim mamám, otcom, našim prarodičom, ale aj všetkým skôr narodeným za ich pracovitosť, lásku, dobrotu, starostlivosť a za vytváranie podmienok pre lepší a krajší život

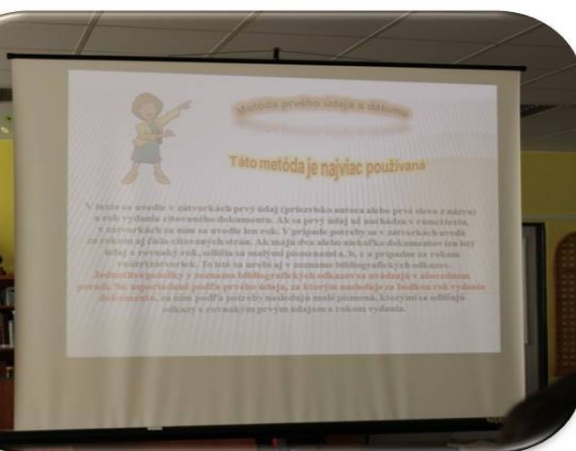

Každý, kto sa chce vzdelávať, musí sa vedieť orientovať v množstve informácií, ktoré ho obklopujú po celý život a knižnica ako jedna zo vzdelávacích inštitúcií mu poskytuje prístup

k týmto informačným zdrojom. Dnešný moderný mladý človek, ktorý je obklopený novodobými výtvarnými technikami, najmä internetom, ak sa chce zorientovať vo svete kníh a iných informačných dokumentov, ak sa chce vzdelávať, študovať, bez kníh a knižnice sa nezaobíde. A to zistili aj študenti 3. ročníkov Gymnázia DH vo Svidníku, že vedieť správne citovať literatúru je pre nich, ako budúcich vysokoškolákov, nevyhnutnosťou. Preto na požiadanie

profesorky Anety Mačekovej sa uskutočnilo v mesiaci **novembri 2013** podujatie **Hodiny bibliografie** s podnázvom Ako pracovať s literatúrou pri spracovávaní stredoškolských odborných prác, ktoré im pomôžu pri písaní ich odborných prác v rámci predmetu slovenský jazyk a literatúra, ktoré ich najbližšie čakajú. Na tomto podujatí sa študenti oboznámili s pojmami, ako napr. čo je to dokument, bibliografia, bibliografický odkaz, plagiat, citovanie, citát, medzinárodné identifikačné štandardné čísla ISNB a ISSN, a hlavne ako sa robí popis jednotlivých typov dokumentov, techniky citovania a ako správne citovať. To všetko, a ešte mnoho iných vecí, týkajúcich sa tejto témy, mali možnosť dozvedieť sa

formou elektronickej prezentácie. Študenti počas týchto podujatí boli pozorní, aktívni. Po samotnej prezentácii sa rozvinula vzájomná diskusia, v ktorej sa študenti živo zaujímali o všetko čo súvisí s popisom a citovaním jednotlivých typov dokumentov, z čoho sme usúdili, že danú problematiku pochopili a že už nebudú mať problém sami popísať rôzne typy dokumentov.

Združenie inteligencie Rusínov Slovenska, Okresná organizácia Rusínskej obrody vo Svidníku, Okružly stôl Rusínov a Podduklianska knižnica vo Svidníku zorganizovali dňa **9. decembra 2013** v priestoroch knižnice prednášku spojenú s premietaním filmu, ktorý sa venoval smutným povojnovým dejinám Rusínov (Lemkov) v Poľsku – **Akcia Visla**, v rámci ktorej bolo násilne presídlených viac ako 30 000 Lemkov do západných častí krajiny. Režisérom filmu je Andrzej Kopcza, ktorého zámerom bolo nielen postaviť pamätník obetiam Akcie Visla, ale aj vzdať hold súčasným tvorcom a obroditeľom lemkovskej kultúry. Hostom podujatia bol aj lemkovský básnik Peter Trochanowski – Murianka, ktorý účinkoval v tomto filme.

O knihe **Márie Ďuríčkovej Dank a Janka**, na ktorej rok čo rok odrastajú malí čitatelia, sa v dňoch **10.-11.12.2013** konala beseda pre žiakov 2. ročníka ZŠ na Ul. 8. mája. Kniha o dvoch dievčatkách, dvojčikách, ktoré sa podobajú na nerozoznanie, ktoré sú ako všetky deti, hašteria sa, ale si aj pomáhajú, radi sa hrajú, súťažia, ale sa aj pobijú a občas nahnevajú maminu i ocka, patrí k ozajstným bestsellerom slovenskej literatúry pre deti.

Jedličky
Máme doma jedličku,
na jedličke hviezdičku.
Hviezdička sa ligoce,
už sú zase Vianoce.

<http://najmama.aktuality.sk/clanok/231996/extra-vianocne-basnicky-pre-deti/>

Čas rýchlo uteká. Ani sme sa nenazdali a už sú tu najkrajšie sviatky roka - Vianoce. Vianoce, sviatky pokoja, radosti a lásky pre väčšinu z nás sú aj najkrajším a najčarovnejším obdobím roka. V tento čas sa každý snaží byť dobrý a milý a je plný očakávania, pri sviatočne prestretom stole sa stretávajú celé rodiny, rozdávať sa darčeky, chodíme po návštevách, zaspievame si koledy, pomodlíme sa, zavinšujeme si, alebo sa aj len tak porozprávame ako sa nám žije, či sa nám darí, pospomíname si na predchádzajúce Vianoce, ale aj na ľudí, ktorí už tu s nami nie sú. No najviac sa asi na tieto sviatky tešia naši najmenší, čoho dôkazom je aj zdobenie vianočného stromčeka v knižnici, ktoré má u nás už dlhoročnú tradíciu. Aj tento roku, a to **12. decembra 2013** sa u nás stretli deti ŠK pri ZŠ na Ul. 8. mája. Okrem spoločného zdobenia stromčeka si zaspievali koledy, posedeli pri koláčikoch a dozvedeli sa niečo aj o vianočných zvykoch.

Prekrásne a ľubozvučné tóny piesni sa niesli priestormi Podduklianskej knižnice vo Svidníku dňa **19. decembra 2013** v popoludňajších hodinách. Boli to nielen piesne vianočne ale aj náboženské a svetské, ladené lyricky, ktoré v tomto predvianočnom období pohladili nejedno srdiečko ale aj dušu prítomných na tomto podujatí, na ktorom jerej Mgr. Miroslav Humenik – pravoslávny duchovný, predstavil svoj CD nosič pod názvom **Hospodi pomiluj...** (Pane zmiluj sa). Podujatie malo veľký ohlas, o čom svedčí aj bohatá účasť milovníkov pesničiek tohto žánru ale aj členov tria Tropar. Miroslav Humenik sa poďakoval sponzorom, ktorí sa zaslúžili o vydanie tohto CD nosiča, ale aj prítomným za ich účasť a na záver všetkých pozval na recepciu.

Nadežda Mičáková

ODDELENIE AKO HO (NE)POZNÁTE

V tejto rubrike oddelenie bibliografie a regionálnej literatúry, postupne predstavuje rozličné typy regionálnych dokumentov s ich stručnou charakteristikou a využiteľnosťou pre každého, kto chce hlbšie poznať nádherný poddukliansky región, jeho históriu a súčasnosť, jeho malebné zákutia, ktoré sa snúbia s pohostinnosťou a láskavosťou ľudí v tomto regióne. Veríme, že si ctený čitateľ nájde cestu do knižnice a načerpá a prehĺbi si svoje vedomosti o tomto regióne aj prostredníctvom uvedeného knižničného fondu.

ZBORNÍKY O REGIÓNE SVIDNÍK

Antológie

K rozsiahlej skupine knižných publikácií označených termínom zborník patria aj autorské zborníky, súborné vydania prác jedného autora, antológie, zborníky materiálov, články, chrestomatie a pod. V príspevku postupne predstavíme zborníky, ktoré majú charakter antológií a viažu sa k regiónu Svidník.

Publikácia **Katuščák, Dušan – Matthaidesová, Marta – Nováková, Marta: Informačná výchova : terminologický a výkladový slovník. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998**, na s. 14 charakterizuje termín antológia, citujem: „zborník zostavený z publikovaných prác alebo častí prác rozličných autorov, vybraných na základe prísnych výberových kritérií odborného zostavovateľa a vydaného pod určitým názvom“. V knižnom fonde oddelenia bibliografie a regionálnej literatúry Podduklianskej knižnice vo Svidníku evidujeme popri tvorbe profesionálnych spisovateľov nášho regiónu aj tvorbu regionálnych ľudových spisovateľov. Sú to publikácie, ktoré boli vydané ako súborné vydania prác jedného autora alebo výber z prác viacerých autorov.

Ľudoví spisovatelia sú samozrejmosťou súčasťou každého národa, ich tvorba, podobne ako tvorba profesionálnych spisovateľov, je inšpirovaná životom ľudí, spoločnosti, doby, ale aj prírodou, zvykmi, nárečím, tradíciami, náboženstvom, folklórom či rozličnými dejinnými udalosťami. Sú určitým zrkadlom života jednotlivca i spoločnosti. Ich tvorba je často lyrická, reflexívna, oslavná, vlastenecká a pod.

V roku 1965 vyšla v ukrajinskom jazyku vzácna antológia poézie a prózy rusínsko-ukrajinských ľudových spisovateľov Slovenska pod názvom **Zelenyj vinočok – červoni kvitočky (Zelený venček – červené kvietičky)**. Vydalo ju v Prešove Slovenské pedagogické nakladateľstvo, odbor ukrajinskej literatúry, 451 s. Texty, biografie autorov a publikáciu zostavila Helena Rudlovčáková. Na s. 415-446 sú uvedené profile spisovateľov, na s. 447-451 je bohatý poznámkový aparát. V publikácii je o. i. uvedená tvorba regionálnych autorov, ktorí pochádzajú z okresu Svidník, a to Ivan Novák, Ivan Žak, Ivan Meľník a Mikuláš Hvozda. Ošúchanosť zborníka svedčí o tom, že kniha sa často požíva. Uvedení autori sú svojou tvorbou známi a veľmi obľúbení u mnohých čitateľov, najmä tých, ktorí radi recitujú, organizujú večery poézie a prózy, spomienkové podujatia,

slávnostné akademie a zostavujú k nim scenáre, ale aj k iným podujatiam, pri ktorých využívajú ich literárnu tvorbu. Zborník je vzácny aj tým, že sú to častokrát prvotiny týchto autorov, ktorí naďalej tvorili a neskôr vydali aj samostatné knižné publikácie svojej literárnej tvorby. Uvádzame krátke profily spomínaných spisovateľov.

Ivan Novák narodil sa 25.12.1897 v obci Vyšný Orlík. Pracoval ako roľník v miestnom roľníckom družstve. Jeho tvorba je rozmanitá, sú to divadelné hry, poviedky a poézia. Písal aj pod pseudonymom Vaňo Ondavs'kyj, Vaňo Zapražka, Ivan Makovyc'kyj a Ivan Motovylo. V zborníku sú uvedené ukážky z jeho básní, krátke poviedky, úryvky z divadelných hier Chvora (Chorá), Vid'ma-bosorka (Vedma-čarodejnica), sú to komédie z dedinského života. Ivan Novák sa výrazne podieľal na rozvoji kultúry v rodnej obci. V r. 1922 bol vo Vyšnom Orlíku vybudovaný dom kultúry a čítareň. Založil ochotnícky divadelný súbor, ktorého bol režisérom a dramaturgom. V r. 1933 vyšla knižne jeho divadelná hra Vid'ma-bosorka. Neskôr publikoval v ukrajinských periodikách na Slovensku, v zborníkoch a jeho hry boli vysielane aj v rozhlase. Zomrel 5.5.1974 vo Vyšnom Orlíku, kde je aj pochovaný.

Ivan Žak narodil sa 27.4.1896 v obci Vápeník. Pracoval ako roľník. Písal poéziu a krátke poviedky a rozprávky pre deti. V zborníku je uvedený výber z prózy a poézie. Sú tu také básne, ako napr. Tokajik, Tokajik..., Vychodyť sonečko... (Slnko vychádza...), U Svydnyku (Vo Svidníku), Žnyvars'ki motyvy (Žatevné motívy), Zakukala zozulečka... (Zakukala kukulienka...). Niektoré jeho básne zhudobneli, poslúžili ako ľudové piesne, spievajú sa dodnes. V r. 1960 výber z jeho poézie vyšiel knižne pod názvom Makovyc'ki nuty (Makovické nuty). Zbieral príslovia, bol kronikárom obce Vápeník. Jeho profil je uvedený aj v Slovenskom biografickom slovníku, zv. 6 (Martin : MS, 1994, s. 484). Zomrel 11.11.1972 vo Vápeníku, kde je aj pochovaný.

Ivan Meľnik narodil sa 5.9.1902 v obci Hrušiv (Ukrajina). Koncom 20. rokov 20. stor. sa presťahoval do obce Kružlová, kde pracoval ako lesný robotník. Po vypuknutí SNP sa zapojil do odbojovej činnosti. Písal básne. Niektoré z nich sú uvedené v zborníku Zelený vinoček-červoní kvitochky. Sú ladené humorne, ale aj sociálne. Ivan Meľnik ako samouk sa naučil sedem jazykov. Zomrel 13.9.1972 v Kružlovej, kde je aj pochovaný.

Mikuláš Hvozda narodil sa 24.12.1926 v obci Ladomirová. Pracoval ako robotník, neskôr ako vodič SAD vo Svidníku. Písal poéziu a prózu, bol zberateľom folklóru. V zborníku sú uvedené básne, ktoré sú ladené lyricky, sociálne, vlastenecky, ale aj s vojnovou tematikou. Zomrel 3.10.2010 v Ladomirovej, kde je aj pochovaný. Podrobný profil autora sme uviedli v časopise Poddukliansky knihovník č. 1/2013.

Veríme, že mnohí čitatelia a záujemcovia si nájdu cestu do knižnice a siahnu aj po tomto poetickom zborníčku, ktorý je „upletený“ z poézie a prózy ľudových spisovateľov, ktorí pochádzajú aj z okresu Svidník. Uvedení autori predstavujú ľudové talenty v oblasti poetického slova, v ktorom je ukrytá ľudová múdrosť, ktorá sa snúbi s talentom, literárnou tvorivosťou a lokálpatriotizmom. Poznať regionálne osobnosti aj z oblasti literatúry by malo byť samozrejmosťou a čťou každého jednotlivca, ktorý sa hlási ku koreňom nášho, resp. svojho regiónu.

Emília Kudlová

pokračovanie v ďalšom čísle

Regionálne osobnosti

Každý kraj, mesto, či obec má osobnosti, ktoré sa v historickom vývoji spoločnosti, ale aj v súčasnosti zaslúžili o rozvoj určitej oblasti spoločenského života a svojím menom sa preslávili nielen doma, ale aj za hranicami svojej vlasti. Hovoríme im **REGIONÁLNE OSOBNOSTI**. Poznať takéto osobnosti svojho regiónu patrí ku všeobecnej vzdelanosti a hrdosti každého občana. Je treba chrániť ich kultúrne a duchovné dedičstvo pre terajšie i budúce generácie ako nevyčerpatelnú studnicu vedomostí, kultúry, zručnosti a vzdelanosti nášho ľudu v kraji pod Duklou. A práve toto je cieľom uvedenej rubriky, v ktorej predstavujeme osobnosti z regiónu Svidník z rozličných oblastí spoločenského života.

Štefan Javorský

Pedagóg, kultúrno-osvetový činiteľ, zakladateľ speváckych zborov a ochotníckych divadelných súborov

Narodil sa 10.3.1893 v obci Berežok, na Ukrajine. Širokej verejnosti bol známy ako zaslúžilý učiteľ, kultúrno-osvetový činiteľ, zakladateľ speváckych zborov a ochotníckych divadelných súborov. Už v 3. ročníku štúdia na učiteľskom seminári v Sambore (Ukrajina) založil spevácky zbor študentov. Neskôr, ako vojnový zajatec v Taliansku, viedol spevácky zbor skupiny ukrajinských dôstojníkov, v ktorom spieval vtedy známy učiteľ O. Zelik. Štefan Javorský sa v r. 1919 v Čechách nacvičil spev Dunajem. Neskôr založil ukrajinských vojakov.

Štefan JAVORSKÝ

Spolu s manželkou Karolínou v Nižnej Pisanej. Od roku zbor vo Svidníku, ktorý pod vo Svidníku, ale aj v okolitých okresný a mal 35 členov. ukrajinské, ruské a slovenské Oskar Jeleň, vtedy učiteľ ako veľvyslanec ČSR 1938. Vystupoval v Stropkove, vo Svidníku, Bardejove, Bardejovských Kúpeľoch, v Zborove a inde.

od r. 1925 pôsobil ako učiteľ 1926 viedol učiteľský spevácky jeho vedením vystupoval nielen obciach. Zbor sa rozrástol na V programe zboru boli ľudové piesne. Spieval v ňom aj v Mestisku, ktorý neskôr pôsobil v Poľsku. Zbor pôsobil do r.

Štefan Javorský založil v Nižnej Pisanej v r. 1930-1937 aj školský detský spevácky súbor, s ktorým sa zúčastňoval na rôznych hudobných súťažiach v Medzilaborciach a v Stropkove. Súbor v súťažiach získaval popredné miesta. Spieval v ňom aj Ivan Pichanič z Nižnej Pisanej, ktorý neskôr pôsobil ako riaditeľ Ukrajinského národného divadla v Prešove. V repertoári súboru boli ukrajinské a slovenské ľudové piesne. Popri speve a hudbe prirástlo Štefanovi Javorskému k srdcu aj divadlo. Napr. v januári 1933 žiaci v Havaji pod jeho vedením odohrali divadelnú hru pod názvom Čiji dolary (Čie doláre), v hre Zaporožec za Dunajem, ktorú nacvičil s učiteľmi v Bardejove, účinkoval aj

sám. Ako učiteľ pôsobil aj v Nižnom Komárniku, Kapišovej a Ruskej Voli. Aj v týchto obciach zapájal mládež a dospelých do kultúrno-osvetovej činnosti, zakladal spevácke zbory a divadelné súbory.

Mnohí obyvatelia Svidníckeho okresu poznali Štefana Javorského ako človeka skromného a nesmierne pracovitého. Bol nositeľom viacerých vyznamenaní, získal vyše 10 diplomov, zlatú medailu za rozvoj záujmovo-umeleckej činnosti a rad ďalších ocenení a pamätných listov. Jeho činnosť bola propagovaná aj na stránkach novín.

Ako 71-ročný, kedysi vynikajúci spevák a muzikant, však stratil hlas. V srdciach ľudí nášho regiónu zostal ako nezabudnuteľný znalec ľudovej i umeleckej piesne, ako tvorivý človek, na ktorého v dobrom doteraz spomínajú jeho žiaci. Zomrel 17.3.1966 v Orlove, okr. Stará Ľubovňa.

Emília Kudlová

Použitá literatúra

Bača, Juraj. *Narod spivaje : pro chudožnju samodijal'nist' ukrajins'koho naselennja Čechoslovaččyny*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, odbor ukrajinskej literatúry v Prešove, 1965. 232 s.

(-er-) (=Lazorík, Fedor). 1964. Učiteľ i druh. In *Nove žyttja*, 1964, roč. 14, č. 26, s. 6.

Krajeznavčyj slovnyk rusyniv-ukrajinciv : Prjašivščyna. Prešov : Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky, 1999. 496 s. ISBN 80-85137-15-1.

[Kudlová, Emília]. Štefan Javorský. In *Kultúrnik*, 1999, roč. V, č. 8, s. 5. [V rubrike Osobnosti regiónu].

V tejto bibliografii je záznam
o Štefanovi Javorskom na str. 32.

Z pera našich čitateľov

Napísali ste nám:

Drevená architektúra vo fotografiách Jána Lazoríka

Dňa 17. októbra 2013 v Podduklianskej knižnici vo Svidníku sa uskutočnila vernisáž výstavy „Ľudová architektúra východného Slovenska vo fotografiách Jána Lazoríka“, ktorú pripravila knižnica v spolupráci s Krajským múzeom v Prešove, a ktorú otvoril riaditeľ PK Mgr. Kamil Beňko. Na 20. paneloch sa vystavuje vyše 130

čiernobielych fotografií známeho národopisca, osvetového pracovníka, dnes už 93. ročného Jána Lazoríka. Okrem svojej pedagogickej činnosti autor zasvätil celý svoj život zbieraniu predmetov, dokumentujúcich dedinský život v minulosti. Časť z nich sa stala súčasťou fondu Okresného vlastivedného múzea v Starej Ľubovni, kde svojho času pracoval. Ján Lazorík taktiež aktívne zapisuje autentický folklór a ľudové zvyky. Vo svojej

rodnej obci Krivany v sabinovskom okrese takmer pred 50. rokmi založil folklórnu skupinu, s ktorou sám vystupuje na rôznych folklórnych podujatiach ako bača, svadobný starejší, ľudový rozprávač alebo ľudový spevák. Je iniciátorom Hornotoryského festivalu v Krivanoch, kde v roku 2009 bolo slávnostne otvorené Centrum ľudovej kultúry východného Slovenska a autorom desiatok kníh s národopisnou tematikou. Snáď najväčšou jeho vášňou je fotografovanie tradičnej materiálnej kultúry, najmä drevenej architektúry, o čom svedčí aj spomenutá výstava jeho snímok, zachytávajúca obdobie dedinskej minulosti v 50.-70. rokoch 20. storočia. Tieto dobové, dnes už unikátne fotografie sú na výstave exponované v niekoľkých tematických celkoch: krátka charakteristika ľudovej architektúry na východnom Slovensku a výstavba drevených obydľí s priloženou tesárskou („cimermanskou“) terminológiou; Povery späté s výstavbou nového obydľia; Štíty

domov (hálky); Úprava stien domov; Zámky a brány; Studne; Gazdovské dvory; Pivnice, stodoly, sýpky; Pece, komíny; Verejné dedinské objekty (vodné pily - „gatre“, mlyn, vyhňa - „šmikňa“, vozárne - „vožarňiska“, krčma, dedinský obchod); Interiéry. Jednotlivé tematické skupiny dopĺňujú krátke, výstižné texty. Okrem rodných Krivian jeho objektív zachytil neopakovateľnú krásu drevených stavieb aj v ďalších dedinách Hornej Torysy, Zamaguria a iných oblastí východného Slovenska (z nášho okresu je tam jeden záber z Krajnej Poľany). Základným stavebným materiálom tradičného obydľia bolo drevo. „Tento stavebný materiál spolu s kameňom a hlinou umožnil vytvoriť stavby nie vždy honosné – chyže, domčeky s malými okienkami, a pri svojej chudobe sú vytvorené so vznešeným citom pre tvarový vkus, monumentalitu, čistotu a krásu bývania. Najstarším typom drevenej architektúry bol rohový zrub navrstvených trámov s prečnievaním koncov, čím stavby dostávali hrubý rustikálny ráz, zabezpečujúci teplé a suché bývanie“ – uvádza sa v jednom texte. Čo sa týka povier viažucich sa k výstavbe nového domu, tak tie boli takmer podobné ako v našom regióne: na výstavbu nového domu sa nesmelo použiť drevo, do ktorého udel blesk („perun uderil“), aby nepriťahoval ďalšie blesky; pri zaviazaní základných trámov, vložila sa pod prvý uhol minca na zabezpečenie prosperity; do nového príbytku sa najprv vpustil kocúr, mačka, aby prípadné nešťastie postihlo ich, nie ľudí; štít domu, hálka, bol obitý klincami ostrím hore proti strigám a „prepašnikom s povetra“, čiže zlým silám z povetria (tieto štíty nie sú typické pre obydľia v našom regióne). Za najvýznamnejšiu časť obydľia bol považovaný vchodový prah, symbol domova, verilo sa, že pod ním prebýva ochranca domu – domáci had; cez prah sa nesmeli podávať žiadne veci, nesmelo sa cez prah vítať a pod. Len pre zaujímavosť, v minulosti na našich dedinách ľudia na noc vôbec nezamykali vchodové dvere na svojich „chyžoch“, lebo pred dobrým susedom nebolo potrebné zamykať sa. Tak sa aj vravelo: „Keď zamykajúť – susidiv ne majuť“. Zaujímavé sú aj zábery interiérov jednotlivých drevených príbytkov: v posvätnom kúte pri stole viseli sväté obrazy, na stenách vôkol maľované dekoratívne taniere a hrnčeky; vystlané postele s niekoľkými vysokými vankúšmi boli okrasou litmanovskej a jakubianskej izby. Tieto podmanivé fotografie Jána Lazoríka dnes už majú neoceniteľnú historickú, etnografickú a výpovednú hodnotu, dokumentujú spôsob života a bývania našich predkov v minulosti.

Nadežda Varcholová

Archiválie na výstave v SNM – MUK vo Svidníku

V novembri 2013 bola v priestoroch Slovenského národného múzea – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku sprístupnená výstava **Od narodenia po dospelosť**, venovaná prvej etape života človeka, ktorou je vekové obdobie od narodenia, detstva, školského veku až po dosiahnutie dospelosti. Tradičné zvyky pri narodení dieťaťa sa vyznačujú celým komplexom rôznych úkonov, ktoré mali zabezpečiť dieťaťu zdravie, pekný vzhľad, šťastný osud a uvedenie do života. Prvému kúpeľu dieťaťa sa okrem očistnej funkcie pripisoval aj magický význam. Privodiť zručnosť dieťaťa v mužskej alebo ženskej práci mali pracovné nástroje: kladivo, hoblík, vreteno, kúdeľ... Do vody liali mlieko, aby dieťa bolo pekné; varené vajce malo prispieť k jeho zdraviu a okrúhlosti; steblá ražnej slamy sa asociovali s dlhým rastom vlásokv dievčatka a drobné mince zase s budúcim bohatstvom. Aby dieťa rástlo pobožné a múdre, dávali k drevenej vaničke (*kupalka, kupilka, kupačka*) aj modlitebnú knižku.

K zaujímavým archiváliám exponovanými na hore uvedenej výstave patrí výpis z matriky aj s menami krstných rodičov z roku 1785 (Klokočov, okr. Michalovce), napísaný cyrilikou, pričom rok nie je uvedený v číslicach ale v písmenách-cyrilikách. Na tejto výstave, ktorá potrvá do konca februára 2014 si návštevníci môžu pozrieť aj učebnice staršieho vydania: *Bukvar* (Šlabikár) z roku 1922, *Peršu čytanku*, *Ridne slovo* (Rodné slovo), *Žyve slovo*, detský časopis *Kolokolčyk-Dzvinočok* z roku 1948 a školské potreby - tabuľky na písanie, ktoré sa používali ešte v prvej polovici 20. storočia.

Nadežda Varcholová

Matrika v cyrilike – r. 1785 Klokočov (MI)

Police plné kníh

Nájdete v našej knižnici

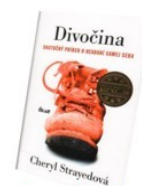

Zlaté rozprávky.

Bratislava : Viktoria print, - 253 s.

V tejto knihe spoznáš dievčatko, ktoré navštívi Krajinu zázrakov, sliepočku, čo znáša zlaté vajíčka, kocúra v čižmách a z oblohy tu prší hviezdny dážď! Všetko, čo si len dokážeš predstaviť, nájdeš v týchto rozprávkach.

STRAYEDOVÁ, Cheryl : Divočina. Skutočný príbeh o hľadaní samej seba. Bratislava : Ikar, 2013. - 377 s.

Každý z nás má dni, keď sa cíti nanič, keď má všetkého dost', keď nič nevychádza tak, ako chceme. Hlavná hrdinka autobiografického príbehu - dvadsaťdvaročná Cheryl - sa takto cíti veľmi dlhý čas. Najskôr ju opustí otec, potom jej zomrie vo veku iba 45 rokov mama.

Po matkinej smrti, ktorú Cheryl znáša veľmi ťažko, sa rodina rozprchá. Do jej života sa dostanú drogy a sex s náhodnými mužmi. Časté nevery vedú aj k rozpadu jej manželstva. V tomto okamihu si uvedomí, že musí niečo urobiť, že jej život nemôže takto pokračovať ďalej... O štyri roky neskôr, v čase keď už nemá čo stratiť, urobí rozhodnutie svojho života: odhodlá sa prejsť vysokohorský chodník Pacific Crest Trail, a to úplne sama. Putuje pešo s batohom takým ťažkým, že jej do krvi oškrie chrbát, príde takmer o všetky nechty na nohách, časť cesty prejde iba v jednej topánke...

ROBERTSOVÁ, Nora : Navždy spolu.

Bratislava : Ikar 2013. - 312 s.

Štyri kamarátky z detstva sa stali majiteľkami svadobnej agentúry Sľub. Mac, Laurel, Emma a Parker sa ako malé dievčatá rady hrávali na nevesty, a teraz sú svadby pod ich taktovkou tie najvychýrenejšie v okolí. Prvá z nich je fotografka, druhá cukrárka, tretia má na starosti kvetinovú výzdobu a štvrtá perfektné plánovanie. Parker Brownová premenila svoj veľký sen z detstva na skutočnosť. Dnes je z nej úspešná riaditeľka Sľubu. Nič pre ňu nie je nemožné. Čochvíľa sa budú konať tri mimoriadne svadby – vydávajú sa jej najlepšie priateľky a kolegyne. Ona na lásku akosi nemá čas... Automechanik a kamarát jej brata Dela Malcolm chce mať vo všetkom jasno. Vŕta sa vo veciach dovtedy, kým nezistí, ako fungujú, a rovnako skúma aj povahu dlhonohej Parker. Už roky sa žiadnemu mužovi nepodarilo pripraviť Parker o pokoj tak ako tomuto motorkárovi s havraními vlasmi... Rizika v podnikaní sa Parker nebojí, zatiaľ sa jej vo všetkom darilo. Vyplatí sa jej podstúpiť riziko aj v láske?

JARUNKOVÁ, Klára : O psovi, ktorý mal chlapca.
Bratislava : TRIO Publishing, 2013. - 47 s.

*“Som dospelý pes a jedlo si zožením aj sám.
 Prenocujem hocikde, aj pod holým nebom.
 O to nejde. Lenže starať sa nemám o koho!”
 Takto si vravel psík, ktorý bol presvedčený,
 že ku každému psovi patrí aspoň jeden človek.*

A tak si jedného pre seba aj vybliadol. Rozhodnutie psíka, že si nájde svojho človeka, je celkom dobrý dôvod na príbeh. Aj to, že si vyberie malého chlapca. Ale najzaujímavejšie je, že všetko sa vyvinie predsa len trochu ináč, ako by sa na prvý pohľad zdalo...

Publikácie uverejnené v tomto čísle časopisu boli zakúpené do Podduklianskej knižnice s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Nadežda Mičáková

Jazykové omyly

V tejto rubrike sa venujeme otázkam jazykovej správnosti, cudzím slovám a frekventovaným nespisovným slovám, ktoré uvádzame spisovným náprotivkom, vychádzajúc z diela Krátky slovník slovenského jazyka, Bratislava 2003 a Príručka slovenského pravopisu pre školy a prax, Bratislava, 2005.

♦ Človek, človekovi i človeku

Podstatné meno človek má v datíve a v lokáli jednotného čísla tvary s pravidelnou príponou -ovi, človekovi, o človekovi, ale aj tvary s príponou -u, človeku, o človeku, teda dobrému človekovi aj dobrému človeku, o vynikajúcom človekovi aj o vynikajúcom človeku. Tvar s príponou -u býva vždy, keď stojí za iným tvarom podstatného mena človek, napr. *Aby človek človeku nebol vlkom. V tých časoch stál človek proti človeku.* Tvar človeku býva aj vtedy, keď slovo človek má význam "bližšie neurčená osoba, ktokoľvek", napr. *Človeku sa veriť nechce.*

♦ Mám za to

Spojenie mám za to sa v slovenčine hodnotí ako nenáležité a namiesto neho sa odporúča použiť vhodnejší ekvivalent - *som presvedčený, myslím si, predpokladám, domnievam sa, nazdávam sa, podľa môjho názoru, podľa mojej mienky* a pod.

♦ Hríb - huba.

Hríb je iba jeden druh húb. Nesprávne sa používa slovo hríb namiesto *huba*.

♦ Kázeň - poriadok, disciplína.

Slovo kázeň, prevzaté z češtiny sa nesprávne používa vo význame poriadok, disciplína. V takýchto spojeniach sa správne používa slovo poriadok alebo disciplína: *školský poriadok, školská disciplína, vojenská disciplína alebo vojenský poriadok.*

♦ Každopádne – v každom prípade.

Namiesto slova každopádne spisovne píšeme *v každom prípade.*

L'udmila Očipková

Viete, že... Viete, že...

- ◆ **Citovanie** /lat./ doslovné uvádzanie výroku, vety apod. Podľa pôvodcu, autora a diela
- ◆ **Copyright** /angl./ výlučné právo zverejňovať a rozširovať výsledok tvorivej duševnej práce , napr. Tlačou
- ◆ **Cyrlometodiáda** /podľa vlastn. m./ knižné dielo, báseň, slávnosť na pamiatku slovanských vierozvestov sv. Cyrila a Metoda
- ◆ **Decimalista** /lat./ knihov. odborný pracovník, ktorý spracováva katalogizačné jednotky na základe desatinného triedenia
- ◆ **Dedikátor** kto dakomu dačo venuje, napr. literárne alebo hudobné dielo
- ◆ **Dekameron** /gréc./ zbierka Boccaciových noviel, ktoré sa rozprávali desať dní
- ◆ **Deklamovačka** /lat./ veršovaná (príležitostná) riekanka; nenáročná veršovačka
- ◆ **Descort** /franc./ druh provensálskej ľúbostnej piesne o žiali z neopätovanej lásky, charakterizovaný nestálym, meneným počtom strof aj počtom veršov
- ◆ **Detektívka** /lat.→angl./ próza, film a pod. o napínavej, pútavej činnosti detektívov, ktorí postupne odhaľujú spáchaný zločin a podávajú rozuzlenie deja

Prameň: ŠALING, Samo – IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, Mária – MANÍKOVÁ, Zuzana. 1997. *Veľký slovník cudzích slov*. Veľký Šariš : SAMO – AAMM, 1997. 1310 s. ISBN 80-967524-0-5.

Zaujímavosti zo sveta kníh

alebo iné kuriozity

Prekonaný rekord najdrahšej knihy na svete

Neveľká kniha žalmov z roku 1640 sa koncom novembra predala na dražbe v New Yorku za 14,2 milióna dolárov a bol tak prekonaný aukčný rekord za tlačенú knihu.

"Kniha žalmov z Massachusettského zálivu" je podľa odborníkov prvou knihou vytlačenou na území dnešných Spojených štátov. Zachovalo sa iba 11 výtlačkov v rôznom štádiu kompletnosti. Kniha, ktorá sa predala na dražbe aukčnej siene Sotheby's, bola jednou z dvoch výtlačkov, ktoré vlastnil kostol Old South Church v Bostone, metropole amerického štátu Massachusetts. Kostol ju ponúkol do predaja, aby mohol pokryť výdavky na opravy budovy a financovať svoje cirkevné aktivity. Ďalšie existujúce výtlačky vlastní Harvardova a Yaleova univerzita. Knihu kúpil na dražbe americký podnikateľ a filantrop David Rubenstein, ktorý ju plánuje požičiavať knižniciam po celej krajine. Potom ju dlhodobo požičia jednej z týchto knižníc. Odhadovaná cena bola pred predajom stanovená na 15 až 30 miliónov dolárov. Výtlačok diela amerického ornitológa a prírodovedca Johna Jamesa Audubona "Vtáky Ameriky" bol predchádzajúcim držiteľom rekordu. Na dražbe siene Sotheby's v roku 2010 sa predal za 11,5 milióna dolárov. Kniha žalmov z Massachusettského zálivu" je jednou z najvzácnejších kníh a tiež prvým výtlačkom predaným od roku 1947, keď bol sumou 151.000 dolárov dosiahnutý aukčný rekord za knihu.

<http://www.knihozrut.sk/zaujimavosti/prekonany-rekord-najdrahsej-knihy-na-svete>

Knižné bludisko v Londýne

Na stavbu literárneho labyrintu použili autori **250-tisíc kníh**, z ktorých väčšinu darovali vydavateľstvá a charitatívne organizácie z Veľkej Británie. Dokončenie knižných zákutí trvalo umelcom a desiatkam dobrovoľníkom štyri dni. Návštevníci sa v labyrinte mohli jednoducho stratiť, začítať sa do vystavených diel alebo si vypočuť prednášku sprievodcu o literárnych skvostoch z dostupnej audionahrávky.

http://www.webnoviny.sk/lifestyle/raj-knihomolov-v-londyne-vyrastlo-ob/526763-clanok.html?from=suggested_articles

Výrazy, ktoré preklenuli tisícročia

V tejto rubrike na pokračovanie uverejňujeme tzv. výrazy (frazologizmy), ktoré prekonal tisícročia a používame ich dodnes aj v hovorovej reči.

ERÍNYE (lat. Fúriae)

Bohyne pomsty a klatby, služobníčky boha podsvetia Háfa a jeho manželky Persefony. Ich pôvod nie je celkom jednoznačný. Hlavnou úlohou Erínyi bolo stíhať krvavé zločiny a násilné porušenie práva, prenasledovali vrahov, lupičov, krivoprisažníkov, buričov a rušiteľov rodinných

zväzkov. Trestali ak iné príkoria, ale zároveň chránili úbohých a bezbranných, najmä cudzincov bez vlasti a siroty. Na svet prichádzali z podsvetia zahalené do hustej hmly, ktorá ich robila neviditeľnými; obchádzali mestá, dediny, pátrali po previnilcoch, a keď ich dostihli, neúprosne a nemilosrdne ich mučili. Nebolo možné im uniknúť ani do podsvetia, lebo aj tam mali rovnakú moc ako na zemi. Museli sa mať pred nimi na pozore aj bohovia. Je zaujímavé,

že bohovia i ľudia Erínye nenávideli – hoci spravodliví sa ich nemuseli obávať. Bolo to vari preto, že nikto na svete nemôže s čistým svedomím povedať: nikdy som sa ničím neprevinil! Alebo skôr preto, že Erínye prenasledovali aj ľudí, ktorí sa dopustili zločinu nevedomky, či dokonca proti svojej vôli. Podľa niektorých autorov samy vraj na zločiny zvädzali. Tieto ich záporné vlastnosti zrejme prevýšili i kladné, podobne ako v ľudskom vnútri prehlušujú výčitky svedomia uspokojenie z vykonaného dobra. Aj zločinné ženy zo sveta bájí i zo sveta skutočnosti označovali ako Erínye, napr. Klytaimnéstra, Médeia a iné.

Latinským názvom Fúrie sa označujú, ostatne, zúrivé a jedovaté ženy dodnes.

Obrázky získané na stránkach:

<http://www.realmagick.com/erinyes-furies>

<http://my.opera.com/Nordenstam/albums/showpic.dml?album=570913&picture=7841007>

Prameň: Mičáková, Nadežda. 1997. *Výrazy, ktoré preklenuli tisícročia I. : výberová bibliografia*. Svidník : Podduklianska knižnica, 1997. 39 s. ISBN 80-85147-25-4.

Netradičné knižnice

Mini knižnice pred domom, tak tento kreatívny nápad vymysleli Todd Bol a Rick Brooks, ktorých cieľom bola podpora gramotnosti. V roku 2009 vznikla nezisková organizácia a buduje malé knižnice priamo pred domom alebo na rohu ulice – *Vezmite knihu, vráťte knihu*. V roku 2011 bolo postavených len 100 knižníc a v súčasnej dobe je ich okolo 6000 po celom svete .

Zdroj: <http://www.mymodernmet.com/profiles/blogs/little-free-library>

Čas na zábavu

Hádanka:

Akáže to krásavica
stojí prostred izbice?
Zlaté vlasy púšť'a z hlavy
v nich zelené ihlice.
A v tom zlate a v tom striebre
samé sladké dobroty.
A vôkol nej krdeľ detí
poskakuje do nôty...
(AKČILDEJ ÁNČONAIV)

Do obrazca dopĺňajte čísla od 1 do 9. V každom riadku, stĺpci alebo vo vnútornom štvorci 3x3 (zvýraznenom hrubými čiarami) musia byť všetky čísla od 1 do 9. Žiadne číslo sa v riadku, stĺpci ani vo štvorci 3x3 nesmie opakovať.

SUDOKU

		1				3	9	6
7						4	8	1
6	4	3						
3	6	2		7			5	
9	1		5	4	2			3
			6	9				
5		7	2			1		
1			7				4	
8	9	4	1					2

9				3				
5						3		
8	3	1			9	4		2
	4		8	6		2		
	1	5				6		
6			4	5	7	1		3
			9	8	5		2	
1	9			2	6	5	8	
	5		7					

Podduklianský knihovník vydáva Podduklianska knižnica vo Svidníku,
8. mája 697/55, 089 01 Svidník, <http://www.podduklianskakniznica.sk/>,
e-mail: metodika.sk@gmail.com, tel.: 054 7882191. Zodp. red.: Mgr.
Kamil Beňko. Zostavila: Bc. Ľudmila Očipková, Nadežda Mičáková